

Viðmerking:

Samanleggingar- ella, til minnis um ein álmanakka

Hugleiðingar eftir Martin Næs, landsbókavørð og rithøvund, á Vetrarbreytini í Útvarpi Føroya 4. januar

Vanligt er við ársbyrjan ella við ársenda at gera upp. Ikki endiliga at gera seg upp. Men við stabbamyndum o.ø. at gera upp, lýsa støðuna, hvussu árið hindaðist, yvirlið og listar, krónur og oyru, kilo og tons, prosent og promillur.

Serliga hesar seinastu dagarnar havi eg gjørt mear minar tankar. Tá ið eg fór til arbeiðis trýðstá kvöldið í árinum, sum fór, og hevði høyrð útvarpsposussíð um landsverkfrøðingin og strandferðsluna, var tað ikki bara í skemti, at eg tók nakað soleiðis til: Goða nátt, kanska siggjast vit aftur í morgin, men eingin veit. - Sjálvandi veit eingin, hvat morgindagurin ber í sær. Men eitt vita vit, og tað er, at **í morgin er aftur ein dagur**. Og so leingi føroyingar eiga fólk sum rithøvund, Oddvør Johansen, so er eingin orsak at stúra fyri morgindegnum. - Og sigast kann, at í hvussu er eitt gott er við rithøvundavirkseminum hjá Oddvør, hon kann ikki sigast upp. Og skuldi tað hent, at onkur, í fluttari merking, vágði sær at siga henni upp, so ivist eg onga løtu í, at hon gjørdist ein uppaftr betri rithøvundur, og tað er ikki so lítið.

Sjálvandi skulu vit ikki uppføra okkum, sum um vit eiga alt einsamøll - eingin av okkum. Tað, sum nú hendir við landsverkfrøðingin, tað hendir so javnan, eisini í okkara litla samfelagi, men tað er ikki altíð, at vit hoyra so nógv um tað. Tað kemur ann upp á so nógv: lagið á pressuni og kynið á stjóranum t.d. Men tað er eingin, sum sigur, at tað er rætt fyri tí.

Satt at siga helt eg, at tað ljóðaði nokk so fúlt, **landsverkfrøðingin og Reidar Nonfjall leggst saman**. Hvi skulu vit blandast uppí, hvar teir liggja, og hvussu teir liggja?

- Jú, hann er so afturlatin. Vantandi samstarv. Einku høyrst aftur. Nýtt arbeiðslag. Bygnaðarbroyingar. Sattmálur. Arbeidsmoralur.

Einku høyrst aftur! Vantandi samstarv! Í hesum orðum helt eg meg hava funnið sannleikan. Nýggir tónar! Her fann eg kanska tað, sum eg hevði longst eftir so leingi. Nú skulu vit fyrireika okkum til onnur ljóð úr pípuini. Og tað tekur sjálvandi sína tíð. Men spennandi verður tað. - Eg eygleiddi allar ringapermurnar við ósvaraðum brøvum. Nú verður tað! Og nú hava teir eisini fingið meyl og fax.

Men partarnir eru jú tveir - ella kanska fleiri? Kann man bara kappu høvðið av einum, og so rokna við at undrið hendur?

Hvat við at leggja eina langtíðar- og kvalifiserada ætlan? Er tað ikki tí vit eru farin undir at skipa eina nýggja umsiting, sum røkkur av Argjum heilt niðan á Hálss nettuppi fyri at forða fyri at vit handla yvir háls og herðar.

Hvat við at leggja alt saman - og so pakka alt út aftur av nýggjum: Sjúkrakúshús og sjúkrakassar, skúlar og kioskir, telefonverk og postverk, bensinstøðir og kirkjur, ítróttarhallir og søvn, útvarp og sjónvarp, strandferðslu og fløgferðslu, Rúsdrækkisala og Heilbrigði, ALS og Almennastovu, leknamíðstöðir og frísorsalongir, kaffihús og tinghús, busskylir og roktarheim? Eg

kundi hildið fram at ramsa upp heilt til næstu jól. Eitt av hvørjum takk!! Er tað ikki tí við miða ímóti í hesum døgum við fullveldinum fyri stavn? Og so ein - og bara ein - forseta, sum tignarlíga kann halda styr á øllum, og eisini halda í nakkan á okkara hægstu politikarum, soleiðis at teir eisini vita, at teir verða eygleiddir - úr erva.

Kunnu vit bara taka ein stovn burtur úr heildini og siga, at nú er well? Nú fara vit endiliga at byggja okkara undirsjóvartunlar, og so tíma vit ikki meira nakað roks við hasum landsverkfrøðingin, sum bara situr og mutar ímóti og setir spurningar um líkt og ólíkt. Nú skal handlast. Nú skal landið rekast sum ein vælkoynandi bilasolu. Tað er tað vit nava brúk fyri. Olja, speed, punk og rock. Nú er well við sløvum paddum. Nú eru tað krónur og oyru tað snýr seg um. Og tað er nú.

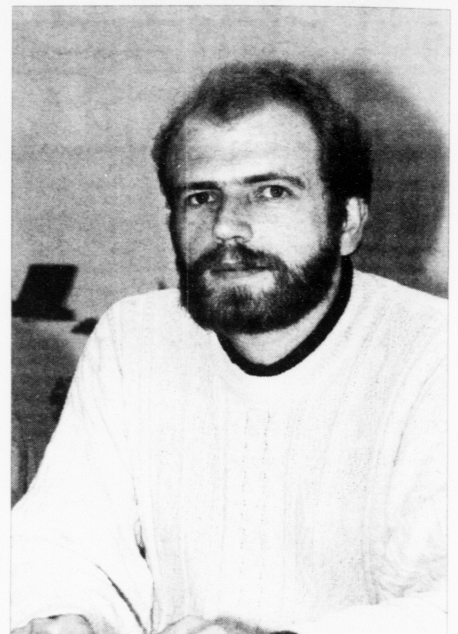
Men hvar byrja vit so? Skuldu vit ikki lagt landsstýrið saman, buktað tað væl og vírlíga saman - og so loyst upp aftur spakuliga, knútt fyri knútt.

Í hesum døgum tykist tað, sum vit skulu savna so nógvur sum gjørligt av teimum smærri eindunum, samstundis sum vit spjaða sjálvt landsstýrið sundur av Argjum og niðan á Hálss. Er tað rætt? Er hetta ikki ein mótsøgn? Er tað tí, at summir av hesum nýggju stjórnunum vilja krøgva seg onkustaðni - uppretta sær nokur nýggi kongariki?! - Nei, eg veit ikki, men eg haldi hetta vera løgið. Alt var á gosi um avgerðina hjá Vinnumálastýrinum herfyri

um Bryggjubakkaprojektið, og nú er alt aftur á gosi um avgerðina hjá sama stýri um stovnsamanleggingina. Herfyri fóru millum 10 og 20 føroyingar á KT-kunningartøkni ferð til Svørkis. Vinnumálastýrið sendi teir avstað. Hvat kom burturúr? Eg spyrji, tí hetta eru eisini minir pengar. Sjálvandi skulu vit duga at brúka teldurnar, men tað eru vit sum skulu stýra teimum og ikki óvugt. Tað er ikki nóg mikið at hava eina flotta tasku við einari farteldu í, veitst tú ikki hvønn vegin stíkið skal venda.

Gjørt støðuna upp. Nú ein dagin spurdi ein maður meg, um bókin var hött. Nei, tað helt eg ikki. Eg veit ikki, um hann var bangin fyri, at eg skuldi gerast arbeiðsleysur. Men eg helt ikki, at bókin var í nokrum vanda, og endurgav enskan heimsspeking: »Einku mannaverk stendur longur enn bókin«. Og nú talan hevur verið um komandi og farandi stjórar, so leggi eg merki til, at óvanliga nógvir av hesum eru ættaðir úr Suðuroy, ella hava gift seg tann vegin, og vilt tú vita meira um teir og teirra genir, so komu tvey bókaverk út beint fyri jól - næstan 1000 síður um suðuroyingar, *Fólk í Suðuroy 1584-1840, bd. 1-2*, og *Suðuroyar kirkjubók 1745-1816*. So sigast má, at tað eru ikki bara suðuroyingar, ið stórtíðast, tað gera bókurnar eisini.

»Stýrisskipanarlógin sigur«, »heimastýrslógin sigur«, »fíggarlógin sigur« og nú til allarseinast: »Tað stendur í samgonguskjalinum«. Hetta eru vendingar, ið uppi eru í tíðini, sum tey



Martin Næs, landsbókavørð

siga. Fara vit so í lögfrøðina at hyggja, so kunnu vit spyrja: Hvat er galdandi? Ella hvat er tað, sum er mest galdandi, hvat skulu vit halda okkum til, tá ið vit handla. Fyri 50 árum síðani høvdu vit 3 landsstýrismenn, í dag hava vit 8, og um 50 ár hava vit kanska 40.000. Jú, álvaratos, eg rokni við, at tað verður endin. Spyr børnini á veginum, hvør av teimum ætla sær at fara at arbeiða á fiskavirking, tá ið tey verða stórir, ella at verða sjómáður ella vaskikona? Tey vilja øll verða lógmenn og stjórar osfr.

Jú, tey ætla sær øll somul at fyrireika og smíða lógir, sum skulu verða galdandi í hesum samfelagi í framtíðini. Tí, stendur valið ímillum ongar lógir at hava, ella at hava lógir, sum ikki virka, tá er villareioin fullkomin.

Og tá haldi eg, at man skal gera sum Føroya Forn-

gripafelag gjørdi nú í heyst: Setta eina lýsing í bløðini og siga, at álmanakki felagsins, sum nú er kominn í 15-20 ár, við hesum ikki kemur út aftur. Um tað er tí at tey taka 2000 trupulleikan í so størum álvara, ella tað er av øðrum orsókum, veit eg ikki, men í Føroya Forn-gripafelag hava tey so altso gjørt stóðuna upp, og hon er púra greið, nú verður ikki gjørt meira við álmanakkan frá teirra hond. - Og vit kunnu bara staðfesta, at mangur veggur verður berur í framtíðini, tí har vantar okkurt á álmanakkanaglanum.

Gott nýggjár!
Martin Næs

Kubanska hjálpin eftir ódnina Mitch

Havanna 29.12.1998.
Prensa Latina

»Fátækradnín drepur á hvørjum ári mangar ferðir fleiri fólk enn ódnin Mitch« segði Fidel Castro á 12. kubansku ráðstevnunini fyri vísindi og tókni.

Kubanski forsetin legði afturat, at stundin er komin at loysa trupulleikarnar í Haiti og Miðamerika. Hann segði somuleiðis, at varð ein skattur upp á 1% lagdur á peningaspækulatið, kundi innkomni peningurin bjarga øllum Tríðja Heiminum. Neyðugt er við eini dyggari búskaparligari verkætlan

fyri at byggja Miðamerika upp aftur.

Við tí grundarlagi at bjarga so nógvum mannalívum sum gjørligt í hesum londum, sum teimum, ið tíkin vórðu av ódnini Mitch - í lotuni eru 30.000 antin deyð ella horvin - roknaði Fidel út, at slík verkætlan fór at kosta í minstalagi 200 mill. dollarar. Bara við einum dollara fyri hvørjar 1250 av teimum 250 milliardum dollarum, sum norðuramerikanska verjufiggarlógin kostar, hevði verkætlanin verið heima.

Kuba hevur havt so-

nevndar heilsubrigadur í Dominikanska Lýðveldinum og Haiti, og í lotuni eru 13 kubanskar brigadur við læknun og sjúkrasystur í Nikaragua, Honduras og Guatemala.

Fidel greiddi stutt frá kubansku heilsubrigadunum í Dominikanska Lýðveldinum, har tær virkaðu í 40 dagar í kjalarvørrinum á ódnini Georges. Hann harmaðist um støðuna í Haiti, har pinkubarnadeyðin er 135 fyri hvørjar 1000 nýfóðingar og sammetti við kubanska talið, sum nú er komið niður á 7, sum er tað

lægst í Latinamerika og millum tey 20 lægstu í heiminum. Kubanski forsetin greiddi frá, at Kuba var fyrsta landið, sum eftir ódnina Mitch stríkaði alla skuld hjá Nikaragua - meira enn 300 mill. kr. - í hesum sambandi legði hann afturat, at tað eitt menningarland, sum Kuba, sum hevur verið boykottað av heimsins ríkasta landi í út við 40 ár, kann gera slíkt, so máttu ríku ídnaðarlondini eisini kunna gjørt tað sama, men Evropeiska Samveldið tilsamans hevur einans stríkað 500

mill. kr., harav Frakland meginpartin.

Kubanski uttanríkisráðharrin, Roberto Robaina, hevur vitjað í øllum miðamerikonsku londunum, har »Mitch« hevði sorlað og dripið frá hond. Hann vitjaði m.a. í San Isidro í Honduras, har kubansku læknarnir hvønn dag viðgjørd 400-500 fólk, sum vóru sjúk av ódnini.

Robaina kunngjordi, at Kuba hevur bjóða 5000 lesandi at koma til Kuba at lesa til lækna, ókeypsir. Av teimum kann Kuba

taka 1000 lesandi beinanvegin. Annars er hitt fáteka Kuba til reiðar at senda 2000 læknar beinanvegin til Miðamerika.

Vegna stjórnina segði hesin ungi kubanski uttanríkisráðharrin: »Bráneyðugt er, at vit gera annað og meira enn at gráta yvir tey, sum deyð eru«.